

1.2. Marcel Graus en Ankie van de Broek: Samen delen is samen groeien: Reflecterend bloggen in een online Pabo Community

Marcel Graus en Ankie van de Broek onderzoeken in welke mate de verbinding van praktijk, theorie en persoonlijk onderwijsconcept tot uiting komt in het reflecteren in de vorm van blogs.

1.2.1. Aanleiding

Het doel van de Nieuwste Pabo is om de student op te leiden tot een zelfsturende professional met eigen verantwoordelijkheid voor het leerproces gekoppeld aan de persoonlijke ontwikkelingsdoelen (Bertsen & Kreunen, 2014). Sedert studiejaar 2013-2014 wordt het Leerplein™, een door het bedrijf Simulise¹ ontwikkelde infrastructuur, gebruikt als digitale ondersteuning van het leerproces, waar studenten in een gepersonaliseerd digitaal portfolio reflecterend 'bloggen' en hun ervaringen delen met elkaar. De planmatige ontwikkeling van de student wordt duidelijk zichtbaar in beeld gebracht en is hierdoor gemakkelijk te volgen. Innovatief is het gebruik van blogs als reflectiemedium voor persoonlijke professionele ontwikkeling. Een blog kan worden omschreven als een beknopte online publicatie waarin studenten uitweiden over onderwijskundige zaken of gebeurtenissen.

Bij het ontwerpen van dit nieuwe elektronische platform voor de Nieuwste Pabo is gekozen voor een open kennisdeling met de Pabo-gemeenschap en het werkveld, waardoor feedback vanuit zowel peers, instituut- als werkplekbegeleiders kan worden gegeven. Ervaring leert dat feedback van peers over het algemeen positief is en bemoediging, begrip en herkenning bevat, mede omdat studenten tijdens hun opleiding vaak vergelijkbare problemen tegenkomen. Volgens Ertmer et al. (2007) bevordert de dialoog tussen peers het leren met name in online situaties. Het geven en ontvangen van feedback, alsmede de 'social awareness' op het Leerplein™ (wie is online?) kunnen bijdragen aan de motivatie van een student om te reflecteren. Daarnaast wordt door het openlijk delen van informatie de begeleiding van de studieloopbaanbegeleider transparanter.

Om zo gedegen mogelijk te bloggen, vindt er mede vanuit het vak Nederlands een trainingstraject plaats in het eerste en tweede jaar van hun opleiding waarbij bloggen wordt benaderd vanuit vorm, stilistische elementen en interne consistentie. In hun reflecties worden studenten geacht verbindingen te leggen tussen theorie en praktijk.

¹ <http://www.simulise.com>

Het begrip 'Theorie' verwijst naar de theoretische inhoud van het opleidingscurriculum: vakinhoudelijke, vak- en algemeen didactische, pedagogische en psychologische kennis (Kelchtermans, 2003). Het begrip 'Praktijk' verwijst naar concrete ervaringen met betrekking tot de praktijk van het leraarschap en is in die zin breder opgevat dan de opleidingsschool en haar periferie; ook ervaringen vanuit de lerarenopleiding (onderwijsbijeenkomsten en begeleidingsmomenten), maatschappelijke ervaringen zoals leiding geven bij scouting of sport en elementen uit de actualiteit (politieke uitspraken omtrent Pabo-studenten) kunnen impulsen zijn die bijdragen aan de professionele ontwikkeling van de student.

Naast de Theorie en de Praktijk bezit elke student een eigen subjectieve theorie (Korthagen & Lagerwerf, 2001; Mattsson, Eilertsen, & Rorrison, 2011; Patry, 2014), hier 'Persoonlijk onderwijsconcept' genoemd. De verinnerlijkte theorie en de ervaren praktijk leveren samen een bijdrage aan overtuigingen op basis waarvan de student denkt en handelt. De onderzoeksvraag is in welke mate de verbinding van theorie, praktijk en persoonlijk onderwijsconcept tot uiting komt bij het reflecteren in de vorm van deze blogs.

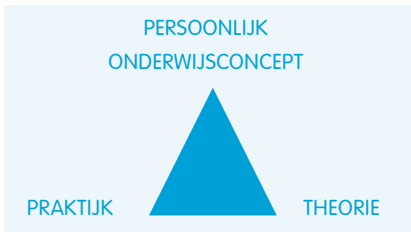
1.2.2. Hoe is te werk gegaan?

Om te kunnen meten in welke mate de verbinding van theorie en praktijk tot uiting komt bij het reflecteren is op basis van de eerder genoemde onderdelen theorie, praktijk en persoonlijke onderwijsconcept, een instrument ontworpen. Bij de ontwikkeling van het instrument is voortdurend bewaakt dat het door verschillende beoordelaars gebruikt kan worden en tot dezelfde uitslag leidt. Twee beoordelaars beoordeelden telkens 10 blogs, waarna ze de resultaten vergeleken, bespraken en het instrument bijstelden. Na 70 blogs werden de definities van persoonlijk onderwijsconcept, theorie en praktijk herzien en een achttal beoordelingscriteria geformuleerd, waarmee de verschillende blogs geanalyseerd konden worden (Tabel 1.2). De interbeoordelingsbetrouwbaarheid bleek toen hoog te zijn (Cohen's kappa .91).

De basis voor het instrument vormt de in Figuur 1.1 weergegeven driehoek tussen de drie elementen theorie, praktijk en persoonlijke onderwijsconcept.

Figuur 1.1: Reflecterend bloggen in de driehoek

In deze driehoek worden punten, lijnen en hoeken beschouwd als de uitgangspunten voor het beoordelen van blogs op de aanwezigheid van theorie, praktijk en een persoonlijk onderwijsconcept. Het meest basale is het reflecteren vanuit de punt (niveau 1): in het blog wordt uitsluitend een praktijksituatie (nr. 1), theorie (nr. 2) of iets over het persoonlijk onderwijsconcept geschreven (nr. 3). Vervolgens wordt er gereflecteerd in lijnen (niveau 2), waarbij twee punten verbonden worden door een lijn (nr. 4 t/m 7): hierbij heeft niet alleen de verbinding een betekenis, maar kan ook de richting van de verbinding een rol spelen. Een student kan bijvoorbeeld een praktijksituatie onderbouwen met theorie of aangeven hoe theorie of praktijk heeft bijgedragen tot zijn of haar persoonlijk onderwijsconcept.

Tenslotte kunnen studenten reflecteren in hoeken (niveau 3), een verbinding tussen drie punten (nr. 8). Theoretisch zijn er negen mogelijkheden, waarbij in elke combinaties sprake is van een koppeling tussen een praktijksituatie, theorie en persoonlijk onderwijsconceptvorming. Praktijkervaring toont dat er binnen deze negen mogelijkheden niet direct sprake is van een functionele hiërarchie, reden waarom deze negen mogelijkheden zijn samengebracht in één criterium. Theoretisch is er nog een vierde niveau, de driehoek, waarbij het geleerde wordt teruggekoppeld naar de punt van de driehoek van waaruit werd vertrokken; op deze wijze ontstaan zes reflectiecycli waarop in vervolgonderzoek nader zal worden ingegaan.

Tabel 1.2: Beoordelingscriteria onderverdeeld naar punt (1 t/m 3), streep (4 t/m 7) en hoek (8)

Niveau	nr.	Het blog
0.	0	... is niet eenduidig te classificeren in één van de overige categorieën
1. Punt	1	... bevat uitsluitend informatie over een praktijksituatie
	2	... bevat een verwijzing naar één of meer theoretische bronnen
	3	... bevat informatie over het persoonlijk onderwijsconcept van de student
2. Lijn	4	... bevat een praktijksituatie waarbij theoriebronnen zijn gezocht
	5	... blog bevat theorie met hypothetische consequenties voor de praktijk
	6	... bevat informatie over de relatie tussen persoonlijk onderwijsconcept en praktijk (v.v.)
	7	... bevat vanuit theoriebronnen conclusies voor het persoonlijk onderwijsconcept (v.v.)
3. Hoek	8	... bestaat uit een relatie tussen praktijk, theorie en persoonlijk onderwijsconcept

1.2.3. Wat zijn de resultaten?

Het instrument is vervolgens ingezet om blogs te analyseren. Per studiejaar zijn 100 blogs gescreend (Tabel 1.3). Voorafgaande is het noodzakelijk te vermelden dat op het moment van dataverzameling de eerstejaars studenten pas een vijftal weken actief zijn op het Leerplein™, de tweede- en derdejaars studenten een jaar ervaring hebben en de vierdejaars als cohort nog niet actief zijn op het Leerplein™. Voor het studiejaar 2014-2015 is een pilootgroep samengesteld uit vierdejaars studenten ($n=10$). Naar verwachting zullen vanaf het schooljaar 2015-2016 alle Pabo studenten op het Leerplein™ actief zijn.

Tabel 1.3: Gestandaardiseerde verdeling van blogscores per studiejaar over de acht categorieën

	Categorie							
	1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Pabo 1 (n=30)</i>	76.7	3.3	6.7	3.3	-	10.0	-	-
<i>Pabo 2 (n=30)</i>	26.7	-	6.7	13,3	6.7	20.0	6.7	20.0
<i>Pabo 3 (n=30)</i>	20.0	13.3	3.3	23.3	6.7	10.0	3.3	20.0
<i>Pabo 4 (n=10)</i>	20.0	-	-	30.0	-	-	-	50.0
Noot: <i>blogscores in procenten</i>								

Opvallend in studiejaar 1 is het aantal (76,7%) blogs waarin uitsluitend informatie wordt gegeven over praktijksituaties. De scores van het tweede en derde studiejaar tonen geen ingrijpende verschillen: ruim 75% van de blogs gaan over alleen de praktijksituatie (categorie 1), praktijksituatie waarbij theoriebronnen zijn gezocht (categorie 4), relatie tussen persoonlijk onderwijsconcept en praktijk (categorie 6) en de koppeling tussen alle drie de componenten (categorie 8). In studiejaar 4 valt het aantal relatief grote aantal blogs op waarin verbanden worden gelegd tussen praktijk, theorie en persoonlijk onderwijsconcept (50%). Wanneer de resultaten longitudinaal worden bekeken (van studiejaar 1 naar 4) is er een terugloop te zien van 68% in de blogs die uitsluitend een punt beschrijven. De blogs die verbanden leggen in de vorm van een streep of een hoek nemen toe met respectievelijk 17% en 50%.

1.2.4. Wat kunnen wij en anderen hiermee?

De op deze wijze ontstane taxonomie dient een aantal doelen: Er kan een indicatie worden gegeven voor de effectiviteit waarmee de theorie, aangeboden door het opleidingsinstituut wordt ingezet ten behoeve van het functioneren in de praktijk van studenten alsmede de mate waarin praktijkervaringen aanleiding geven tot theoretische verdieping. De taxonomie kan dienst doen als een ontwikkelingsgericht gereedschap om een student wat betreft zijn persoonlijk onderwijsconcept op een hoger plan te brengen. In Vygotskiaanse termen is de huidige blog'score' representatief voor de zone van actuele ontwikkeling, terwijl de naastliggende categorie (bijvoorbeeld streep of hoek) logischerwijs een indicatie zou kunnen zijn voor de zone van naaste ontwikkeling van de betreffende student. Door gerichte feedback op basis van de taxonomie kan een student efficiënt worden aangemoedigd om de kwaliteit van zijn of haar blogs op het gebied van conceptvorming stapsgewijs te verbeteren. Tenslotte ontstaat de mogelijkheid om op het niveau van de hele opleiding een inschatting te maken omtrent het effect van het schrijven van blogs op de vorming van persoonlijke onderwijsconcepten van de studenten, hetgeen een belangrijk doel is van het opleiden van leraren.

1.2.5. Hoe zijn de resultaten verspreid?

De ontwikkeling van het instrument is gepresenteerd in november 2014 tijdens de jaarlijkse Kennis in Bedrijf-dag van Zuyd Hogeschool en het jaarlijkse congres van Lerarenopleiders (VELON) in maart 2014 te Arnhem. Voordat het onderzoek op grotere schaal wordt georganiseerd, worden de resultaten van dit vooronderzoek gedeeld met een select aantal beoordelaars. Enerzijds draagt dit bij aan de verdere ontwikkeling van dit instrument binnen het brede onderzoek, anderzijds kunnen de beoordelaars in een begeleide instructie zelf ervaring opdoen met het determineren van blogs.

Referenties

- Bertisen, R., & Kreunen, M. (2014). *Curriculumbeschrijving dNP 2014 – 2018*. Sittard: interne publicatie.
- Ertmer, P. et al. (2007). Using Peer Feedback to Enhance the Quality of Student Online Postings: An Exploratory Study. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 78-99.
- Kelchtermans, G. (2003). *De kloof voorbij: Naar een betere integratie van theorie & praktijk in de lerarenopleiding*. Rapport opgesteld in opdracht van de Vlaamse Onderwijsraad. Leuven, Centrum voor Onderwijsbeleid en -vernieuwing K.U.
- Korthagen, F., & Lagerwerf, B. (2001). Teachers' professional learning: How does it work? In F. Korthagen, J. Kessels, B. Koster, B. Lagerwerf, & T. Wubbels, *Linking practice and theory: The pedagogy of realistic teacher education* (pp. 239-253). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Mattson, M., Vidar Eilertsen, T., & Rorrison, D. (Ed.) (2011). *A Practicum Turn in Teacher Education*. Rotterdam: Sense.
- Patry, J. (2014). Theoretische Grundlagen des Theorie-Praxis-Problems in der Lehrer/innenbildung. In K. Arnold, A. Gröschner & T. Hascher (Eds.), *Schulpraktika in der Lehrerbildung: Theoretische Grundlagen, Konzeptionen, Prozesse und Effecte*. (pp. 29-44). Münster: Waxmann.